

T.C.
TARIM VE KÖYİşLERİ BAKANLIğI
Tarımsal Araştırmalar Genel M¼d¼rl¼ę¼
Antepfıştığı Araştırma Enstit¼s¼ M¼d¼rl¼ę¼

BAZI NAR ÇEşİT VE TİPLERİNİN GAZİANTEP YÖRESİNE ADAPTASYONU

Uz. Mehmet UZUN
Uz. Selim ARPACI

Dr. H. Seyfettin ATLI
Uz. Abdulkadir AKGÜN

YAYIN NO : 36

KASIM / 2007
GAZİANTEP

**T.C.
TARIM VE KÖYİŞLERİ BAKANLIĞI
Tarımsal Araştırmalar Genel Müdürlüğü
Antepfıstığı Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü**

**BAZI NAR ÇEŞİT VE TİPLERİNİN GAZİANTEP YÖRESİNE
ADAPTASYONU**

Uz. Mehmet UZUN

Dr. H. Seyfettin ATLI

Uz. Selim ARPACI

Uz. Abdulkadir AKGÜN

YAYIN NO : 36

**KASIM / 2007
GAZİANTEP**

Önsöz

Projenin yürütülmesinde emeği geçen Müdür yardımcımız Sayın İzzet AÇAR'a, bu çalışmanın başlamasında beni yönlendiren emekli Müdürümüz Sayın Hüseyin TEKİN'E, projenin sağlıklı yürütülmesinde emeği geçen Enstitü Komitesindeki tüm çalışma arkadaşlarıma ve projeyi finanse eden Tarımsal Araştırmalar Genel Müdürlüğü'ne teşekkürlerimi sunarım.

Bu çalışma süresince desteğini esirgemeyen sevgili eşim ve çocuklarıma da sonsuz teşekkür ederim.

İçindekiler	Sayfa No
Önsöz	I
İçindekiler	II
Kısaltma Tanımları.....	III
Çizelge Listesi.....	IV
Öz.....	V
Abstract.....	VI
1.Giriş.....	1
2.Literatür Özeti.....	2
3. Materyal ve Metot.....	3
3.1 Materyal.....	3
3.2 Metot.....	3
3.2.1. Fenolojik Gözlemler	3
3.2.2. Pomolojik Gözlemler	3
3.2.2.1. Verim (kg).....	3
3.2.2.2. Nar Tiplerinin Bazı Kalite Değerleri.....	3
3.2.3 Tartılı Derecelendirme.....	4
4. Bulgular ve Tartışma.....	5
4.1 Fenolojik Gözlemler.....	5
4.2 Polmolojik Özellikler	6
4.2.1. Verim.....	6
4.2.2. Nar Tiplerinin Bazı Kalite Değerleri.....	7
4.2.2.1. Yüz Dane Ağırlığı	8
4.2.2.2. Toplam Asitlik.....	8
4.2.2.3. S.Ç.K.M.	9
4.2.2.4. Meyve Ağırlığı	9
4.2.2.5. Randıman.....	9
4.2.2.6. Kabuk Rengi	10
4.2.2.7. Dane Rengi	11
4.2.2.8. Çekirdek Sertliği	11
4.3. Göreceli Puanlama	12
5. Özet.....	14
6. Literatür Listesi.....	16
7. Yürütücülerin Özgeçmişi.....	17

Kısaltma Tanımları

g = gram

kg = kilogram

mm=milimetre

m = metre

cm = santimetre

da =dekar

% = yüzde

Çizelge Listesi

		Sayfa No
Çizelge 3.2.3	Ölçüm Değerlerinin Katsayıları	4
Çizelge 4.1	Nar Tiplerinin Fenolojik Gözlemleri	5
Çizelge 4.2.1	Nar Tiplerinin Verim Değerleri	7
Çizelge 4.2.2	Nar Tiplerinin Bazı Kalite Değerleri	8
Çizelge 4.2.2.5	Nar Tiplerinin Bazı Pomolojik Değerleri	10
Çizelge 4.3	Nar Tiplerinin Göreceli Puanları	12

Öz

Güneydoğu Anadolu Bölgesinde nar yetiştiriciliğinin geliştirilmesi amacıyla yürütülen bu projede verim, kalite ve pazar değeri yüksek olan 22 nar tipi 1996 yılında Gaziantep ili Büyükşehir Beldesindeki üretici bahçesine her tipten 5 ağaç olacak şekilde 4 x 3 m aralıkla araziye dikilmiştir. Antalya'dan seçilmiş 7 tip ve Siirt'ten (Zivzik) 1 tip getirilmiştir. Bunun yanı sıra Gaziantep'ten 14 tip seçilip denemede kullanılmıştır. Çalışmada damla sulama sistemi kullanılmıştır.

Verimden itibaren fenolojik ve pomolojik değerlendirmeler yapılmıştır. Ağaç başına verimin yanı sıra meyvelerde, dane randımanı (%), 100 dane ağırlığı (g), meyve ağırlığı (g), SÇKM (%), toplam asitlik (%), kabuk kalınlığı (mm), kabuk rengi, dane rengi ve çekirdek sertliği değerlendirilmiştir. Elde edilen veriler göreceli puanlamaya tabi tutulmuştur.

Toplam göreceli puanlama sonucunda verim ve kalite bakımından üstün olan 07N-08 (Hicaznar) mayhoş, 27N-N02 (Nizip Devediş) tatlı, 27O-N04 (Oğuzeli Devediş) tatlı tip ve çeşitlerinin yöreye önerilebileceği belirlenmiştir.

Abstract

Adaptation of Pomegranate Varieties to Gaziantep Region

MSc Mehmet UZUN ,Dr. H. Seyfettin ATLI
MSc Selim ARPACI, MSc Abdülkadir AKGÜN

This project was carried out to improve pomegranate growing in Southeast Anatolian Region. Twenty two pomegranate types which had high yield, quality and marketing value were planted 5 trees per type by 4 x 3 m spacing at Büyükşahinbey district of Gaziantep in 1996. Seven selected types from Antalya and 1 type from Siirt (Zivzik), and besides 14 types were selected from Gaziantep were used in the project. Research plot was irrigated by drip irrigation system.

Phenological and pomological characteristics had been determined after the trees start bearing. Yield per tree (kg/tree), berry yield (%), 100 berries weight (g), fruit weight (g), total soluble solid (%), total acidity (%), rind thickness (mm), fruit rind colour, berry colour and seed hardness were evaluated in the project. All collected data were evaluated by using the Weighted Rankit Method.

According to Weighted Rankit points, 07N-08 (Hicaznar) as mildly sour pomegranate, 27N-N02 (Nizip Devedişî) and 27O-N04 (Oğuzeli Devedişî) as sweet pomegranate were found to be promising types to the Southeast Anatolian Region.

Keywords: pomegranate, hicaz, devedişî, Gaziantep, adaptation

1.Giriş

Nar (*Punica granatum L.*) sevilen bir meyvedir. İhracat olanakları nedeniyle de üretimi her yıl artış göstermekte, kapama nar bahçeleri tesis edilmektedir. Ülkemizin narın gen kaynaklarından birisi olması nedeniyle fazla miktarda çeşit ve tiplere rastlanmaktadır.

Narın hem meyve, hem de bitkisinin, ilaç boya, mürekkep, yağ ve hayvan yemi, tanen, pektin ve sirke gibi ürünlerin eldesinde ham madde olarak kullanılması, bu meyvenin ileriki yıllarda önemli bir endüstri bitkisi olacağı izlenimini vermektedir (ÖZGÜVEN ve YILMAZ 2000).

Güneydoğu Anadolu Bölgesinde özellikle mikroklimalarda nar yetiştiriciliği yoğun olarak yapılmaktadır. Ancak çeşit standardı yapılmadığından üreticiler yerel çeşitlerle üretim yapmaktadırlar. Bu çeşitlerin özelliklerinin belirlenmesi ve üstün olanlarının standart çeşitler içerisine alınması gerekmektedir. Şimdiye kadar bölgede yoğun nar yetiştiriciliği yapılmasına ve çok sayıda çeşide rastlanılmasına rağmen çeşit seleksiyonu yapılmamış, diğer bölgedeki kaliteli çeşitlerin ise bölgeye adaptasyonu yapılarak bölgeye uygun çeşitler belirlenmemiştir. Bu çalışma Gaziantep yöresi için ümitvar nar çeşitlerini belirlemek amacıyla yapılmıştır. Böylece, kurulacak yeni kapama nar bahçeleri için yöre çiftçisine nar tip ve tipleri tavsiye edilebilecektir.

2. Literatür Özeti

ONUR ve KAŞKA (1985), Akdeniz Bölgesinin değişik yörelerinde yetiştirilen yerel nar ve tipleri arasında 72 tip seçerek bunların pomolojik özelliklerini belirlemiş ve 25 adedini yerel adaptasyon denemelerine almaya değer bulmuşlardır.

Akdeniz Bölgesi'nden selekte edilen 20 adet nar örneğinin meyve suyu rengi, meyve suyu randımanı, S.Ç.K.M. ve asit oranları, meyve tanesinde bulunan tanen miktarıyla meyve kabuk ve zarlarından meyve suyuna geçen tanen miktarları saptanmıştır (CEMEROĞLU, 1986).

Ege Bölgesinde 82 tip selekte edilmiş olup, bunların pomolojik özellikleri üzerinde çalışılmıştır (BALDIRAN, 1988).

Alata da 22 tipin fenolojik ve pomolojik değerlendirilmesi sonucu; 33-N10 ve 07N-12 tatlı- yumuşak çekirdekli, 33-N09, 31- N07 ve 33-N16 mayhoş; 07-N08 ise ekşi olarak belirlenmiştir (YILMAZ, 1990).

Antalya da 20 nar tipi ile adaptasyon çalışması yapılmış olup, narlar meyve olum tarihlerine ve asit içeriklerine göre gruplandırılmıştır. Buna göre bir erkenci tatlı (07-N03), bir orta-tatlı (33-N119), bir geççi-tatlı (01-N04), iki geççi-mayhoş (31-N07, 07-N08) ve bir geççi ekşi (01-N07) tipleri seçilmiştir (Onur 1991).

Ege ve Akdeniz Bölgelerinden seleksiyon sonucu seçilen 40 tip nar ile Ege Bölgesinde adaptasyon çalışması yapılmış olup, 1267, 26-3, 1479, 15-3 ve 23-2 nolu tipler yumuşak çekirdekli, 29/1, 2/3, 10/3, 8/3 ve 07-N04 nolu narlı tatlı-çekirdekli; 6, 33-N09, 11 nolu narlar ekşi nar çeşit adayları olarak belirlenmiştir (ERCAN ve ark., 1991).

YILMAZ ve ark., 1992, Alata Bahçe Kùltürleri Araştırma Enstitüsünde yapılan nar adaptasyon çalışması sonuçlarına göre en uygun çeşitler hicaznarı, Silifke aşısı ve katırbaşı'dır.

3. Materyal ve Metot

3.1. Materyal

Araştırma, Gaziantep ilçesi Büyükşehir Belde'sinde çiftçi bahçesinde yürütülmüştür. Deneme bahçesi, Gaziantep şehir merkezine 15 km uzaklıktadır. Arazinin denizden yüksekliği 700 m' dir.

Proje Akdeniz yöresinden seçilen yerel isimleri Hicaznar, Ernar, Fellahyemez, Aşınar, Katırbaşı, Ekşilik ve 33-N26 tipler kullanılmıştır. 1996 yılında Siirt bölgesinden Zivzik narı ve Gaziantep bölgesinden ümitvar görülen Orul çekirdeksiz, Oğuzeli çekirdeksiz, Delibekir, Devediş, Kirli hanım, Nuz ekşi ve Soğuğa dayanıklı olduğu düşünülen bir tip ile birlikte toplam 15 yerel tip seleksiyonla belirlenmiş ve projeye dahil edilmiştir.

3.2 Metot

Proje, her çeşitten 5 ağaç olmak üzere 3 x 4 m dikim aralığında tesadüf parselleri deneme desenine göre kurulmuştur. Ağaçlar damla sulama sistemi ile sulanmıştır.

3.2.1 Fenolojik Gözlemler

1. İlk çiçeklenme : Çiçeklerin % 5' inin açıldığı tarih
2. Tam çiçeklenme : Açılmış çiçeklerin en fazla görüldüğü tarih
3. Son çiçeklenme: Son dönem çiçeklerin tamamen açıldığı tarih

3.2.2 Pomolojik Gözlemler

3.2.2.1. Verim (ağaçlardaki meyvelerin tartımı ile kg olarak)

3.2.2.2. Nar Tiplerinin Bazı Kalite Değerleri

- Meyve iriliği: (meyvelerin 5 tekerrürlü olarak tek tek tartım ve en boy ölçümleriyle)
- Kabuk rengi (Zemin rengi ve % olarak üst renk gözlemlene)
- Dane iriliği (100 dane tartımı her tekerrürden bir tartım ile)
- Dane randımanı (her tekerrürdeki danelerin tartılarak meyve ağırlıklarına oranmasıyla % olarak)

- Dane rengi (beyaz, açık pembe, koyu pembe ve koyu kırmızı olmak üzere gözlemle)
- Çekirdek sertliği (çok sert, sert, orta sert, yumuşak olmak üzere duyuusal testle)
- Suda çözülebilir kuru madde (refraktometre ile % olarak)
- Toplam asitlik (titrasyonla % olarak)

3.2.3. Tartılı Derecelendirme

Tartılı derecelendirmede puanlamada ölçüm kriterlerine aşağıdaki Çizelge 3.2.3. de verilen değerler üzerinden hesaplanmıştır

Çizelge 3.2.3. Ölçüm Değerlerinin Katsayıları

Verim	25
Meyve Ağırlığı	15
Kabuk Üst Rengi	10
Dane Randımanı	10
Dane Rengi	15
Dane Ağırlığı	5
Çekirdek Sertliği	20

4. Bulgular ve Tartışma

4.1.Fenolojik Gözlemler

Ele alınan 22 nar tipinin ilk çiçeklenme, tam çiçeklenme ve çiçeklenme sonu incelenmiştir. Değerlendirmeler 2000-2006 yılları arasında yapılmış, (2004 yılında don nedeni ile fenoloji yapılamamıştır) ve tespit edilen tarihlerin ortalaması aşağıdaki Çizelge 4.1.'de verilmiştir.

Çizelge 4.1. Nar Tiplerinin Fenolojik Gözlemleri

Tip No	İlk Çiçeklenme	Tam Çiçeklenme	Çiçeklenme Sonu
27N-N02	20 Mayıs	19 Haziran	28 Haziran
27O-N11	15 Mayıs	18 Haziran	28 Haziran
27O-N10	19 Mayıs	18 Haziran	25 Haziran
27O-N09	21 Mayıs	18 Haziran	25 Haziran
27O-N08	19 Mayıs	17 Haziran	23 Haziran
27O-N07	15 Mayıs	16 Haziran	24 Haziran
27O-N06	26 Mayıs	17 Haziran	21 Haziran
27O-N05	18 Mayıs	20 Haziran	27 Haziran
27O-N04	22 Mayıs	14 Haziran	27 Haziran
27O-N03	18 Mayıs	16 Haziran	29 Haziran
27O-N02	16 Mayıs	16 Haziran	01 Temmuz
27I-N01	17 Mayıs	16 Haziran	02 Temmuz
27O-N01	19 Mayıs	16 Haziran	30 Haziran
56Z-N01	22 Mayıs	16 Haziran	29 Haziran
27N-N01	14 Mayıs	16 Haziran	03 Temmuz
07-N03	17 Mayıs	17 Haziran	29 Haziran
01-N04	19 Mayıs	16 Haziran	01 Temmuz
33-N26	19 Mayıs	18 Haziran	02 Temmuz
07-N08	18 Mayıs	13 Haziran	21 Haziran
31-N07	20 Mayıs	15 Haziran	17 Haziran
31-N10	21 Mayıs	15 Haziran	20 Haziran
33-N11	16 Mayıs	16 Haziran	21 Haziran

İlk çiçeklenme 27O-N11 ve 27O-N07 tiplerinde 15 mayısta görülmüştür. Tam çiçeklenme 07-N08 de 13 haziranda görülürken

27O-N05 tipinde 20 haziranda görülmüştür. Çiçeklenme sonu açısından ise 27I-N01 ve 33-N26 02 temmuz tarihinde yer almıştır.

4.2. Pomolojik Özellikler

4.2.1 Verim

Nar ağaçlarından 2000 ve 2001 yılından itibaren verim değerleri alınmaya başlanmıştır. Tiplerden 2000, 2001, 2003, 2005 ve 2006 yıllarında (2002 ve 2004 yıllarında soğuk zararı nedeni ile verim olmadığından dolayı ağaç başı verimlere bakılamamıştır) ağaç başı verim değerleri incelenmiştir. Ağaçların ortalama verim değerleri Çizelge 4.2.1'de görülmektedir.

Çizelge 4.2.1. Nar Tiplerinin Verim Değerleri (kg/ ağaç)

TIPLER	2000	2001	2003	2005	2006	ORTALAMA
27N-N02	--	2.69	18.37 a-d	9.99 a-c	12.30 cf	10.84 abc
27O-N11	--	2.91	11.97 b-d	10.84 ab	8.60 df	8.58 abc
27O-N10	--	3.48	1.20 d	10.32 ab	6.44 ef	5.36 bc
27O-N09	--	1.19	11.17 b-d	8.31 a-e	12.90 cf	8.39 abc
27O-N08	--	0.82	4.46 b-d	6.61 bf	7.56 df	4.85 bc
27O-N07	--	3.47	9.70 b-d	1.15 g	15.24 cf	7.39 bc
27O-N06	--	2.10	1.60 d	9.74 a-c	7.68 df	5.28 bc
27O-N05	--	3.16	21.43 a-c	1.53 fg	25.44 a-c	12.89 abc
27O-N04	--	2.54	16.03 a-d	5.09 cg	8.42 df	8.02 abc
27O-N03	--	0.90	10.60 b-d	3.17 fg	24.42 a-c	9.77 abc
27O-N02	--	1.70	7.43 b-d	4.38 dg	8.28 df	5.45 bc
27I-N01	--	0.39	1.17 d	2.21 fg	8.34 df	3.03 c
27O-N01	--	--	9.70 b-d	9.03 a-d	9.44 df	8.89 abc
56Z-N01	--	--	3.33 cd	3.85 eg	19.68 ce	8.95 abc
27N-N01	--	1.35	3.63 cd	9.06 a-d	8.48 df	5.63 bc
07-N03	2.65	3.24	17.90 a-d	1.51 fg	33.28 ab	13.98 ab
01-N04	--	1.45	11.37 b-d	4.34 dg	3.96 f	5.28 bc
33-N26	1.04	1.89	11.90 b-d	1.87 fg	5.08 f	5.08 bc
07-N08	4.00	4.56	33.13 a	9.82 a-c	24.88 a-c	18.03 a
31-N07	1.65	--	20.20 a-d	9.84 a-c	21.48 b-d	13.29 ab
31-N10	1.44	5.28	23.80 ab	5.83 bg	37.02 a	17.50 a
33-N11	1.80	3.51	14.00 a-d	11.93 a	12.34 cf	10.23 abc
LSD % 5	--	--	3.36	5.13	11.65	8.37

Ağaç başı ortalama verim yönünden incelendiğinde 07-N08 tipi 18.03 kg/ ağaç ile ilk grupta yer alırken, 27-N01 3.03 kg/ ağaç son grupta yer almıştır.

4.2.2. Nar Tiplerinin Bazı Kalite Değerleri

Kalite değerlendirmeleri son 3 verim yılında yapılmıştır. Nar Tiplerinin Bazı Kalite Değerleri değerleri Çizelge 4.2.2 ve Çizelge 4.2.2.5 te görülmektedir.

Çizelge 4.2.2. Nar Tiplerinin Bazı Kalite Değerleri (Ortalama)

TİPLER	Meyve Ağır. (g)	Randıman (%)	T. Asitlik	SÇKM (%)	100 Dane Ağ. (g)
27N-N02	471.7 ab	66.94 a-e	0.41	16.76	37.21 a-e
27O-N11	514.7 a	62.34 b-e	0.34	17.57	32.13 cde
27O-N10	366.7 ad	63.52 b-e	0.44	18.99	35.85 b-e
27O-N09	384.3 ad	63.60 b-e	0.19	17.69	36.35 b-e
27O-N08	431.0 ac	62.19 b-e	0.91	16.57	35.90 b-e
27O-N07	394.7 ad	63.76 b-e	0.34	16.06	40.00 a-e
27O-N06	347.0 ad	66.20 b-e	0.35	16.93	32.28 cde
27O-N05	320.3 ad	67.87 a-e	0.39	19.17	28.30 e
27O-N04	360.3 ad	63.14 b-e	0.20	16.91	37.38 a-e
27O-N03	292.7 ad	72.86 ab	0.44	16.88	33.21 cde
27O-N02	450.3 ab	61.30 b-e	0.43	15.88	37.81 a-e
27I-N01	468.3 ab	60.69 b-e	0.50	16.56	45.08 a-e
27O-N01	178.0 d	78.91 a	0.65	17.08	42.70 a-e
56Z-N01	233.0 bd	56.57 de	0.67	18.73	36.42 b-e
27N-N01	222.3 bd	60.45 b-e	0.52	17.30	31.62 de
07-N03	193.0 cd	65.96 b-e	0.37	17.30	44.67 a-e
01-N04	468.3 ab	66.11 b-e	0.33	16.75	53.75 a
33-N26	364.0 ad	69.21 a-d	0.20	16.96	45.90 a-d
07-N08	346.3 ad	71.26 abc	1.86	18.12	39.50 a-e
31-N07	423.0 ad	55.00 e	1.57	18.41	28.77 e
31-N10	372.3 ad	64.51 b-e	2.07	18.08	48.89 abc
33-N11	416.3 ad	59.11 cde	0.53	17.92	52.39 ab
LSD % 5	45.53	10.84	--	Ö.D.	14.08

4.2.2.1. Yüz Dane Ağırlığı

Yıllar ortalamasında yüz dane ağırlığında ortalamalara göre, 01-N04 tipi 53.75 g ile ilk sırada yer alırken, 27O-N05 tipi 28.30 g yüz dane ağırlığı ile en son sırada bulunmuşlardır. Diğerleri bunlar arasında yer almışlardır (Çizelge 4.2.2.).

4.2.2.2. Toplam Asitlik

Toplam asitlik yönünden yıllar ortalamasına göre, 31-N10 tipi 2.07 ile ilk grupta yer alırken, 27O-N09 tipi 0.19 ile en son sırada

bulunmuşlardır. Diğerleri bunlar arasında yer almışlardır (Çizelge 4.2.22.).

4.2.2.3. S.Ç.K.M

S.Ç.K.M yönünden yıllar ortalamasına göre, 27O-N05 tipi 19.17 ile ilk grupta yer alırken, 27O-N02 tipi 15.88 ile en son sırada yer almışlardır Diğerleri bunlar arasında yer almışlardır (Çizelge 4.2.2.).

4.2.2.4. Meyve Ağırlığı

Meyve Ağırlığı yönünden yıllar ortalamasına göre, 27O-N11 tipi 514.7 ile ilk grupta yer alırken, 27O-N01 tipi 178.0 ile en son sırada yer almışlardır. Diğerleri bunlar arasında yer almışlardır (Çizelge 4.2.2.).

4.2.2.5. Randıman

Yüzde randımanda ortalamalara göre, 27O-N01 tipi 78.91 ile ilk sırada yer alırken, 31-N07 55 randıman ile en son sırada bulunmuşlardır. Diğerleri bunlar arasında yer almışlardır (Çizelge 4.2.2.).

Çizelge 4.2.2.5. Nar Tiplerinin Bazı Pomolojik Değerleri (Ortalama)

TİPLER	Kabuk Rengi	Dane Rengi	Çekirdek Sertliği
27N-N02	Sz % 80 Kırmızı	Koyu Pembe	Orta Sert
27O-N11	Sz % 75 Kırmızı	Pembe	Orta Sert
27O-N10	Sz % 25 Pembe	Pembe	Sert
27O-N09	Sz % 25 Kırmızı	Pembe	Orta Sert
27O-N08	Sz % 85 Kırmızı	Pembe	Sert
27O-N07	Sz % 35 Pembe	Açık pembe	Sert
27O-N06	Sz % 80 Kırmızı	Pembe	Orta Sert
27O-N05	Sz % 85 Kırmızı	Açık pembe	Sert
27O-N04	Sz % 80 Pembe	Koyu Pembe	Yumuşak
27O-N03	Sz % 50 Pembe	Pembe	Sert
27O-N02	Sz % 75 Kırmızı	Açık Pembe	Orta Sert
27I-N01	Sz % 100 Yeşil	Açık kırmızı	Çok Sert
27O-N01	Sz % 80 Pembe	Pembe	Yumuşak
56Z-N01	Sz % 80 Pembe	Kırmızı	Sert
27N-N01	Sz % 75 Pembe	Pembe	Yumuşak
07-N03	Sz % 80 Kırmızı	Pembe	Orta Sert
01-N04	Sz % 40 Pembe	Açık Pembe	Sert
33-N26	Sz % 50 Pembe	Açık pembe	Yumuşak
07-N08	Sz % 90 Kırmızı	Koyu Kırmızı	Orta Sert
31-N07	Sz % 30 Pembe	Pembe	Orta Sert
31-N10	Sz % 20 Pembe	Açık pembe	Sert
33-N11	Sz % 40 Pembe	Beyaz	Orta Sert

Sz: sarı zemin üzeri

4.2.2.6. Kabuk Rengi

Kabuk Rengi yönünden yıllar ortalamasına göre, 07-N08 % 90 sarı zemin üzerine kırmızı ile görülürken, 27 I-N01 tipi sarı zemin üzerine % 100 yeşil olarak bulunmuştur. Diğer tipler bunlar arasında yer almışlardır (Çizelge 4.2.2.5.).

4.2.2.7. Dane Rengi

Dane Rengi yönünden yıllar ortalamasına göre, en koyu kırmızı dane rengine sahip 07-N08 , en beyaz dane rengine sahip tip 33-N11 olduğu görülmüştür. Diğerleri bunlar arasında yer almışlardır (Çizelge 4.2.2.5.).

4.2.2.8. Çekirdek Sertliği

Çekirdek Sertliği yönünden yıllar ortalamasına göre, çok sert olan tip, 27I- N01, yumuşak olan tipler ise 27O-N04, 27O-N01, 27N-N01 ve 33-N26 dır. Diğerleri bunlar arasında yer almışlardır (Çizelge 4.2.2.5.).

4.3. Göreceli Puanlama

Çizelge 4.3. Nar Tiplerinin Göreceli Puanları

Tipler	Verim	Meyve Ağırlığı	Kabuk Rengi	Dane Randımanı	Dane Rengi	100 Dane Ağırlığı	Çekirdek Sertliği	Toplam Puan
27N-N02	150	135	60	80	105	35	160	725
27O-N11	100	150	50	70	90	30	160	650
27O-N10	50	105	20	70	90	35	120	490
27O-N09	100	105	20	70	90	35	160	580
27O-N08	50	120	70	70	90	35	120	555
27O-N07	75	105	30	70	30	40	120	470
27O-N06	50	105	60	80	90	30	160	575
27O-N05	175	90	70	80	30	25	120	590
27O-N04	100	105	50	70	105	35	200	665
27O-N03	125	75	40	90	90	30	120	570
27O-N02	50	135	50	70	30	35	160	530
27I-N01	25	135	10	70	75	45	40	400
27O-N01	100	45	50	100	90	40	200	625
56Z-N01	100	60	50	60	120	35	120	545
27N-N01	50	60	40	70	90	30	200	540
07-N03	200	45	60	80	90	40	160	675
01-N04	50	135	30	80	30	50	120	495
33-N26	50	105	40	80	30	45	200	550
07-N08	250	105	80	90	150	35	160	870
31-N07	175	120	20	50	90	25	160	640
31-N10	250	105	20	70	30	45	120	640
33-N11	125	120	30	60	15	50	160	560

Toplam göreceli puanlama sonucunda verim yönünden yapılan değerlendirmede 250'şer puan ile 07-N08 ve 31 N 10 tipleri ilk sırada, 25 puan ile 27I-N01 tipi son sırada yer almıştır. Yüz dane ağırlığı yönünden 01-N04 ve 33- N11 tip 50 puan ile en iyi değeri alırken, 25'er puan ile 27O-N05 ve 31-N07 tipler en düşük puanı almışlardır. Dane randımanı yönünden 27O-N01 tip 100 puan ile en iyi puanı alırken, 50 puan ile 31-N07 tip en düşük puanı almışlardır. Kabuk rengi yönünden 07-N08 tip 80 ile en iyi puanı alırken, 10 puan ile 27I-N01 tip en düşük puanı

almışlardır. Dane rengi yönünden 07-N08 tip 150 ile en iyi puanı alırken, 15 puan ile 33-N11 tip en düşük puanı almışlardır. Çekirdek sertliği yönünden 200'er puan ile 27O-N04, 27O-N01, 27N-N01 ve 33-N26 en iyi puanı alırken, 40 puan ile 27I-N01 tip en düşük puanı almışlardır. Toplam puan yönünden 07-N08 tip 870 ile en iyi puanı alırken, 27N-N02 725 puan ile ikinci, 675 puan ile 07-N03 üçüncü ve 665 puan ile 27O-N04 dördüncü sırada yer almışlardır (Çizelge 4.7.2).

01-N04 ve 07-N03 nolu tiplerin Harnup Güvesinden çok zararlandığı gözlenmiştir.

07-N03 nolu tipin meyvelerinin % 90'ının çatladığı görülmüştür.

YILMAZ ve ark., 1992 yılında yaptıkları çalışmada Akdeniz Bölgesinde en uygun çeşitlerin hicaznarı, Silifke aşısı ve katırbaşı olduğunu belirtmişlerdir.

Sonuç olarak, verim ve kalite değerleri bakımından 07N-08 (Hicaznar) MAYHOŞ, 27N-N02 (Nizip Devediş) TATLI, 27O-N04 (Oğuzeli Devediş) TATLI çeşit ve tiplerinin yöreye uygun olduğu saptanmıştır

5.Özet

Standart olmayan nar tiplerinden daha verimli, daha kaliteli ve pazar değeri yüksek tiplerin seçilip, üreticiye kazandırılması amacıyla 1996 yılında, Antalya yöresinde yetiştirilen 7 tip ile, Siirt Zivzikten 1 ve Gaziantep yöresinden seçilen tiplerle birlikte toplam 22 tip seçilmiştir.

Her çeşitten 5 ağaç olmak üzere ilkbaharda 4 x 3 m dikim aralığında araziye dikilmiştir. Çalışmada damla sulama sistemi kullanılmış olup, fenolojik ve pomolojik değerlendirmeler yapılmıştır. Elde edilen meyveler, verim (kg/ag), dane randımanı (%), 100 dane ağırlığı (g), meyve ağırlığı (g), suda çözülebilir kuru madde (%), toplam asitlik (%), kabuk kalınlığı (mm), kabuk rengi, dane rengi ve çekirdek sertliği yönünden değerlendirilmiştir. Fenolojik değerlendirmede İlk çiçeklenme 27O-N11 ve 27O-N07 tiplerinde 15 mayısta görülmüştür. Tam çiçeklenme 07-N08 de 13 haziranda görülürken 27O-N05 tipinde 20 haziranda görülmüştür. Çiçeklenme sonu açısından ise 27I-N01 ve 33-N26 02 temmuz tarihinde yer almıştır.

Yıllar ortalamasında yüz dane ağırlığında yönünden, 01-NO4 tipi 53.75 g ile ilk sırada yer alırken, 27O-N05 tipi 28.30 g yüz dane ağırlığı ile en son sırada bulunmuşlardır. Diğerleri bunlar arasında yer almışlardır.

Toplam asitlik yönünden yıllar ortalamasına göre, 31-N10 tipi 2.07 ile ilk grupta yer alırken, 27O-N09 tipi 0.19 ile en son sırada bulunmuşlardır. Diğerleri bunlar arasında yer almışlardır.

S.Ç.K.M yönünden yıllar ortalamasına göre, 27O-N05 tipi 19.17 tip ile ilk grupta yer alırken, 27O-N02 tipi 15.88 ile en son sırada yer almışlardır. Diğerleri bunlar arasında yer almışlardır.

Meyve Ağırlığı yönünden yıllar ortalamasına göre, 27O-N11 tipi 514.7 ile ilk grupta yer alırken, 27O-N01 tipi 178.0 ile en son sırada yer almışlardır. Diğerleri bunlar arasında yer almışlardır.

Yüzde randımanda ortalamalara göre, 27O-N01 tipi 78.91 ile ilk sırada yer alırken, 31-N07 55 randıman ile en son sırada bulunmuşlardır. Diğerleri bunlar arasında yer almışlardır.

Kabuk Rengi yönünden yıllar ortalamasına göre, 07-N08 % 90 sarı zemin üzerine kırmızı ile görülürken, 27 I-N01 tipi sarı zemin üzerine % 100 yeşil olarak bulunmuştur. Diğer tipler bunlar arasında yer almışlardır.

Dane Rengi yönünden yıllar ortalamasına göre, en koyu kırmızı dane rengine sahip 07-N08 , en beyaz dane rengine sahip tip 33-N11 olduğu görülmüştür. Diğerleri bunlar arasında yer almışlardır.

Çekirdek Sertliği yönünden yıllar ortalamasına göre, çok sert olan tip, 27I- N01, yumuşak olan tipler ise 27O-N04, 27O-N01, 27N-N01 ve 33-N26 dır. Diğerleri bunlar arasında yer almışlardır.

01-N04 ve 07-N03 nolu tiplerin Harnup Güvesinden çok zararlandığı gözlenmiştir. Ayrıca 07-N03 nolu tipin meyvelerinin % 90'ının çatladığı görülmüştür.

Elde edilen veriler göreceli puanlamaya tabi tutulmuştur.

Toplam göreceli puanlama sonucunda verim yönünden yapılan değerlendirmede 250'şer puan ile 07-N08 ve 31 N 10 tipleri ilk sırada, 25 puan ile 27I-N01 tipi son sırada yer almıştır. Yüz dane ağırlığı yönünden 01-N04 ve 33- N11 tip 50 puan ile en iyi değeri alırken, 25'er puan ile 27O-N05 ve 31-N07 tipler en düşük puanı almışlardır. Dane randımanı yönünden 27O-N01 tip 100 puan ile en iyi puanı alırken, 50 puan ile 31-N07 tip en düşük puanı almışlardır. Kabuk rengi yönünden 07-N08 tip 80 ile en iyi puanı alırken, 10 puan ile 27I-N01 tip en düşük puanı almışlardır. Dane rengi yönünden 07-N08 tip 150 ile en iyi puanı alırken, 15 puan ile 33-N11 tip en düşük puanı almışlardır. Çekirdek sertliği yönünden 200'er puan ile 27O-N04, 27O-N01, 27N-N01 ve 33-N26 en iyi puanı alırken, 40 puan ile 27I-N01 tip en düşük puanı almışlardır. Toplam puan yönünden 07-N08 tip 870 ile en iyi puanı alırken, 27N-N02 725 puan ile ikinci, 675 puan ile 07-N03 üçüncü ve 665 puan ile 27O-N04 dördüncü sırada yer almışlardır.

Sonuç olarak, yörede yaygınlaştırmayı düşündüğümüz, verim ve kalite değerleri bakımından daha üstün özellikler gösteren, 07N-08 (Hicaznar) MAYHOŞ, 27N-N02 (Nizip Devediş) TATLI, 27O-N04 (Oğuzeli Devediş) TATLI tiplerinin yöreye önerilebileceği belirlenmiştir.

6.Literatür Listesi

- ONUR, C., 1983 Akdeniz Bölgesi Narlarının Seleksiyonu. Alata Bahçe Kültürleri Araştırma Enstitüsü. Yay. N0: 46 Erdemli/İÇEL
- BOZ, Y., 1988 Şanlıurfada Yetiştirilen Bazı Önemli Nar (P. Granatum) Çeşitlerinin Morfolojik ve Pomolojik Özellikleri Üzerinde Araştırmalar (Yüksek Lisans Tezi). Ondukuz Mayıs Üniv. Fen Bil. Ens. SAMSUN.
- KESKAR, B. G., KARALE, A. R., DHAWALE, B. C. And CHOUDHARI, K. G., (1990) “ G-137” A Promising Clonal Selecton (Pomogranate). Plant Breeding Abst. 1991 vol. 61 no: 3.
- SHI, C., 1992 Taishan Dahongshiliou, a Top Quality Pomogranate Cultivar. Plant Breeding Abst. 1992 vol. 62 no: 9
- ONUR, C., H. TİBET, 1993. Antalya da Nar Çeşit Adaptasyonu. Derim, 10 (1) : 3-18, 1993
- ONUR, C., H. TİBET, 1995. Antalya da Nar Çeşit Adaptasyonu. Ara Sonuç Raporu ANTALYA
- YILMAZ, H., YILMAZ, İ., ve YILDIZ A., 1998 Nar Çeşit Adaptasyonu. Sonuç Raporu Erdemli/İÇEL
- ÖZGÜVEN, A., YILMAZ, C. 2007 Güneydoğu Anadolu Bölgesinde Nar Yetiştiriciliği TUBİTAK TARBYayınları ADANA

7.Yürütücülerin Özgeçmişi

Uz. Mehmet UZUN

1966 Yılında Gaziantep' in Oğuzeli İlçesinde doğdu. İlk, orta ve lise öğrenimini burada tamamladı. 1983 yılında O.D.T.Ü Meslek Yüksek Okulu'nda bir yıl okuduktan sonra Cumhuriyet Üniversitesi Ziraat Fakültesini kazandı. 1988 Yılında Bahçe Bitkileri Bölümünden mezun oldu. 1991 ile 1993 yılları arasında Antepfistığı Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü'nde sözleşmeli olarak çalıştı. 1993 yılında Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi'nde görev yaptı. 1995 Yılından itibaren Antepfistığı Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü'nde araştırmacı olarak çalışmaktadır. Antepfistığı konusunda Yüksek Lisansını tamamlayan Mehmet UZUN, Evli ve iki kız iki erkek çocuk babasıdır.

Uz. Selim ARPACI

Araştırmacı, 1963 yılında, Ankara- Kalecik - Gölköy'de doğdu. İlkokulu Gölköy'de Orta ve Lise öğrenimini Ankara'da tamamladı. Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Bahçe Bitkileri Bölümünden 1986 yılında mezun oldu. Memuriyete Tarım ve Köyişleri Bakanlığı Muş, Malazgirt İlçe Tarım Müdürlüğünde 1987 yılında başladı, 1988 yılında Antepfistığı Araştırma Enstitüsüne atandı.

Antepfistığı Araştırma Enstitüsünde;

1. Mühendis araştırmacı olarak 4 yıl,
2. Yetiştirme Tekniği Şube Şef olarak 9 yıl,
3. Müdür Yardımcısı olarak 2 yıl görev yaptı.

- Verim Çağındaki Antepfistıklarında Budama Tekniğinin Geliştirilmesi,
- Antepfistığında Çeşitlere Göre Dikim Aralıklarının Belirlenmesi,
- Antepfistığı Yabani Türlerinde yayılım alanları ve In-situ çalışması
- Antepfistığında Sulu Koşullarda Uygun Anaç ve Dikim aralıklarının Belirlenmesi,
- Antepfistığı Erkek (tozlayıcı) Tiplerde Seleksiyon Projesi,
- Antepfistığı Dişi Tiplerde Seleksiyon Projeleri çalışmalarında bulundu.
- Harran Üniversitesi Ziraat Fakültesi Bahçe Bitkileri Bölümünde 1995-1998 yıllarında "Antepfistığında Farklı Zamanlarda Dikilen Değişik türlerin Arazide Tutma Başarılarının Belirlenmesi" konusunda Yüksek Lisansını tamamladı. Aynı kurumda son 4 yıldır Müdürlük görevi yapan araştırmacı, Antepfistığı konusunda ağırlıklı olarak aşılama,

fıdan üretimi, seleksiyon, budama ve bahçe tesisi konularında araştırma çalışmaları yürüttü. Halen;

- “*Sulu Koşullarda Antepfıstığı İçin Uygun Anaç ve Dikim Aralıklarının Belirlenmesi*”

AB tarafından finanse edilen

- “*GAP Bölgesinde Antepfıstığı Üretiminde Verim ve Kalitenin Artırılması*” konulu iki araştırma projesinin liderliği görevinde bulunmaktadır. Evli ve 3 çocuk babası olan araştırmacının bugüne kadar çalışma konularıyla ilgili olarak Ulusal ve Uluslar arası 23 adet yayın ve makalesi bulunmaktadır.

Dr. Halit Seyfettin ATLI

Araştırmacı, 1962 yılında Tarsus'ta doğdu. İlk ve orta öğrenimini Tarsus'ta tamamladı. Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Bahçe Bitkileri Bölümünden 1985 yılında mezun oldu. Kısa süre Eskişehir Araştırma Enstitüsünde ıslah asistanı olarak çalıştı. Bir yıl Kars Tarım İl Müdürlüğünde çalıştıktan sonra 1988 yılında Antepfıstığı Araştırma Enstitüsüne tayin edildi. halen Antepfıstığı Araştırma Enstitüsünde çalışmaktadır. Antepfıstığı, Badem ve Bağ konularında araştırma yapmaktadır. Yüksek Lisansını 1994 yılında, Doktorasını 2001 yılında Çukurova Üniversitesi Ziraat Fakültesi Bahçe Bitkileri Bölümünde tamamlayan araştırmacı, evli ve 3 çocuk babasıdır.

Uz.Abdülkadir AKGÜN

1965 Oğuzeli/GAZİANTEP te doğdu. İlk ve orta öğrenimini aynı ilçede tamamladı. 1985 yılında başladığı Çukurova Üniversitesi Ziraat Fakültesi Bahçe Bitkileri Bölümünü, 1989 yılında bitirdi. Yüksek lisans eğitimimi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Ziraat Fakültesi Bahçe Bitkileri Bölümünde 2003 yılında tamamladı.

Metropol Merkez Şhitkamil İlçe Belediyesindeki Park ve Bahçeler Müdürlüğü Görevimden 1996 yılı Kasım ayında ayrılarak Antepfıstığı Araştırma Enstitüsü Müdürlüğünde araştırmacı mühendis olarak başladı. Antepfıstığı Araştırma Enstitüsü Müdürlüğünde Yetiştirme Tekniği Şube şefi olarak çalıştı. Halen Gaziantep İl Özel İdaresinde Daire Başkanı olarak çalışmakta olup, evli ve 3 çocuk sahibidir.

